

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

ZBORNICA ZA
ARHITEKTURO
IN PROSTOR
SLOVENIJE

Izobraževanje

PRESOJA VPLIVOV NA KULTURNO DEDIŠČINO

Ljubljana, 24.11.2021

Izhodišča strateške
presoje vplivov na kulturno
dediščino in priprava
okoljskega poročila

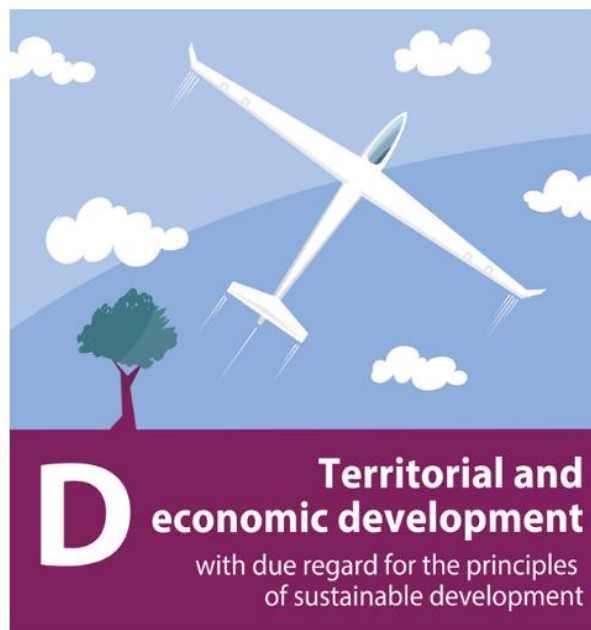
dr. Aleš Mlakar

Ozadje priprave Izhodišč in Priročnika

Pravni okvir varstva kulturne dediščine

- dokumenti in predpisi RS
- mednarodne konvencije
- resolucije, deklaracije in priporočila Sveta Evrope (npr. Evropska strategija kulturne dediščine za 21. stoletje: Priporočila Odbora ministrov za države članice o Evropski strategiji kulturne dediščine za 21. stoletje (CM/Rec(2017)1)

Referenčna gradiva in tuja navodila s področja strateške presoje vplivov na okolje/dediščino

- Navodila za presojo vplivov na okolje nekaterih planov, programov ali projektov na dediščinske vrednosti zgodovinskih območij, SUIT, 2004
- Tehnična navodila kanadske agencije za presojo vplivov na okolje za presojanje prostorske in kulturne dediščine ali katerega koli objekta, lokacije ali predmeta, ki ima zgodovinski, arheološki, paleontološki ali arhitekturni pomen, 2012
- Priporočila Historic England v zvezi z oceno trajnosti in strateško presojo vplivov na okolje, 2016

Historic England

Sustainability Appraisal and Strategic Environmental Assessment

Historic England Advice Note 8

Ocena dosedanje prakse

- mnenja strokovnjakov na MK in ZVKDS ter izdelovalcev OP
- primerljiva analiza evropske prakse: The Scottish SEA Review, 2011; Partidario, 2012; Study concerning ... effectiveness of the SEA Directive, 2016
- uvedba CPVO je prinesla povečanje pomena varstvenih izhodišč
- velika raznolikost prakse
- praksa praviloma temelji na normativnem varstvu z določanjem omilitvenih ukrepov in redko prispeva k oblikovanju celovitih in inovativnih rešitev

- okoljska poročila so prepogosto splošna v vseh fazah in vsebinah, osiromašena na prepis smernic Ministrstva za kulturo in poročil o oceni arheološkega potenciala
- ocenjevanje je osredotočeno zgolj na ugotavljanje dejstva posega v objekt ali območje kulturne dediščine, brez ocene stvarnega vpliva in širokega razumevanja pomena varstva in celostnega ohranjanja kulturne dediščine v prostoru in družbi
- napačne interpretacije vplivov, ki lahko, če ostanejo neodkrite, prispevajo k uničenju kulturne dediščine
- ker postopek CPVO pogosto ne prinaša dodane vrednosti, pač pa zgolj postopkovno, časovno in stroškovno obremenitev, Ministrstvo za kulturo čedalje pogosteje izda mnenje, da izvedba CPVO ni potrebna, saj ocenjuje, da je mogoče vsa vprašanja, povezana s celostnim ohranjanjem kulturne dediščine, učinkovito rešiti v procesu priprave plana

Kako uporabljati priročnik

Izhodišča

- pregled pravnega okvira varstva in celostnega ohranjanja kulturne dediščine
- splošna izhodišča strateške presoje vplivov na okolje
- ocena dosedanje prakse presoje vplivov na kulturno dediščino

Priročnik

- upošteva širok krog presojevalskih okoliščin in planov, ki bi lahko potrebovali presojo, zato so priporočila splošna
- **tovrstna priporočila nikakor ne nadomeščajo nujnosti upoštevanja posebnosti in konteksta vsakokratnega načrtovalskega in presojevalskega problema**
- opomniki in primeri po posameznih poglavjih prikazujejo nabor možnih vsebin in pristopov

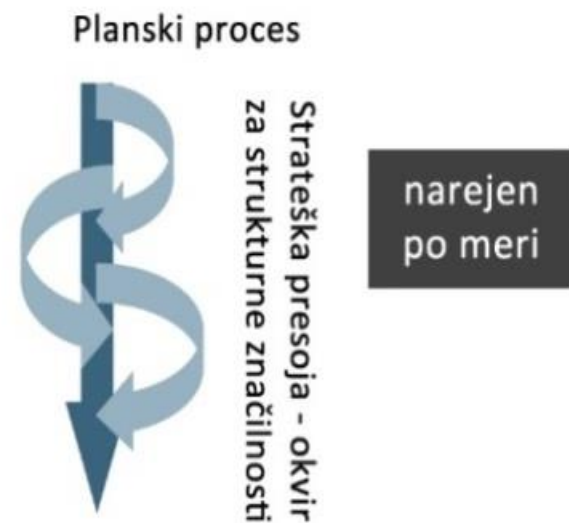
- priročnik temelji na splošno priznanih teoretičnih izhodiščih in skuša biti strokovno dosleden, neodvisen od aktualnih slovenskih predpisov
- neustreznost/nejasnost posameznih (pod)zakonskih določb ponekod onemogoča podajanje optimalnih priporočil - nekatera priporočila pomenijo odmik od dosedanjega, v nekaterih primerih tudi napačnega usmerjanja prakse
- priročnik se osredotoča na strateško presojo vplivov na okolje in na postopek CPVO, vendar se lahko smiselno uporablja tudi v postopku presoje vplivov na okolje in pri pripravi poročila o vplivih na okolje
- uporablja se lahko tudi za vrednotenje vplivov, ki so podlaga za sprejemanje odločitev pri urejanju prostora v skladu z 18. členom ZUreP-2: **analizira in ovrednoti se vpliv na kulturno dediščino in arheološke ostaline tudi, če za prostorski akt ni treba izvesti postopka CPVO**

Temeljna pravila strateškega presojanja vplivov na kulturno dediščino

1. Presoja vplivov na kulturno dediščino kot nepretrgan, ponavljajoč in dinamičen proces

- celostno ohranjanje kulturne dediščine in presojo vplivov nanjo **se nenehno, na različnih ravneh, z različno natančnostjo in poudarki vključuje v proces priprave planov (ali projektov)**
- vplivi na kulturno dediščino se smiselno presojajo vedno, ne glede na formalno izvedbo postopka CPVO (ali PVO)

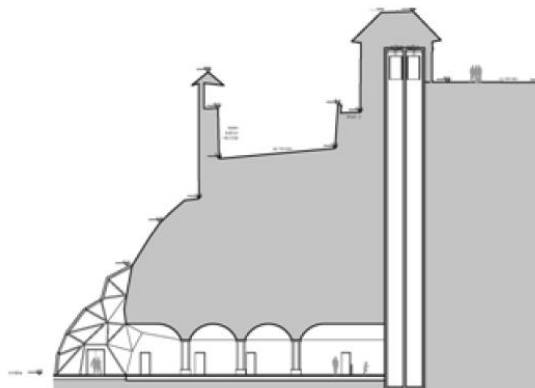
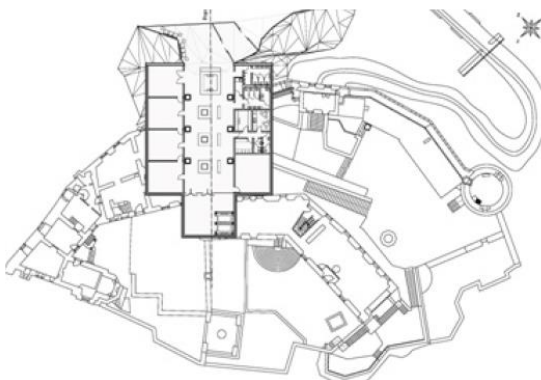
Na odločitve osredotočena povezava med strateško presojo vplivov na okolje in procesom sprejemanja odločitev (Partidario, 2012)

2. Presoja vplivov kot optimizacijski in načrtovalni postopek

- presoja vplivov na kulturno dediščino je **neločljiv del (prostorskega) načrtovanja (priprave planov)**, usmerjena v **iskanje (naj)boljših rešitev in podajanje izvedljivih omilitvenih (izboljševalnih) ukrepov** – konceptualnih, prostorskih/lokacijskih in tehnoloških/oblikovalskih
- aktivna vloga izdelovalca okoljskega poročila
- postopek CPVO ne sme biti osredotočen na pripravo in popravke okoljskega poročila, temveč v izboljšavo plana
- rezultat presoje in vsebina okoljskega poročila ni presoja vplivov sama po sebi, ampak jasno, merljivo, dokumentirano izboljšanje plana
- prostorske rešitve in presoja (okoljsko poročilo) naj nastajajo sočasno/vzporedno

Primer optimizacije rešitve dvigala na Blejski grad

3. Široko razumevanje kulturne dediščine

- poleg obravnave posamičnih objektov, območij in predmetov, ki so varovani zlasti zaradi njihove zgodovinske, arheološke, arhitekturne in krajinske pomembnosti, se upoštevata simbolni, duhovni, kulturni in identifikacijski pomen celote ter njen zgodovinski kontekst
- presoja naj ne bo omejena le na enote kulturne dediščine, upošteva se tudi tiste prostorske entitete, ki niso formalno varovane, pa vendar pomembne z vidika ohranjanja kulturnosti in prepoznavnosti prostora

4. Presoja vplivov na arheološke ostaline

- presoja se tudi vplivi na arheološke ostaline, ki še niso strokovno identificirane in registrirane

5. Upoštevanje širitve pojmovanja kulturne dediščine na nesnovno kulturno dediščino

- presoja naj, kadar je to smiselno in mogoče, vključuje tudi nesnovno kulturno dediščino – prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in posamezniki prepoznavajo kot del svoje kulturne dediščine
- vključitev nesnovne kulturne dediščine v presojo je pomembno predvsem takrat, ko je za njeno ohranitev pomemben prostor, v katerem je nastala in se razvijala

Register nesnovne kulturne dediščine

www.nesnovnadediscina.si/sl/register

Suhozidna gradnja

Tradicionalno pridelovanje morske soli

Gradnja kranjskih sten

6. Celovitost obravnave kulturne dediščine

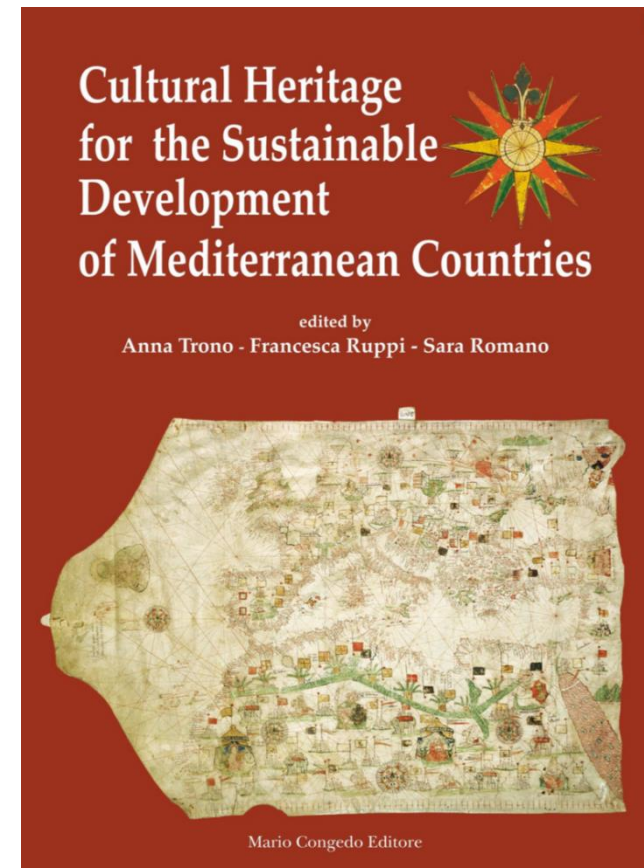
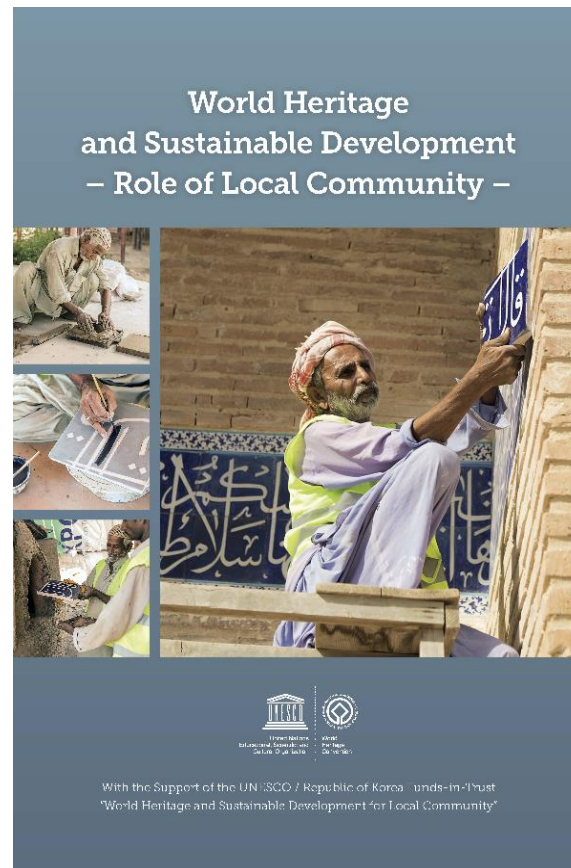
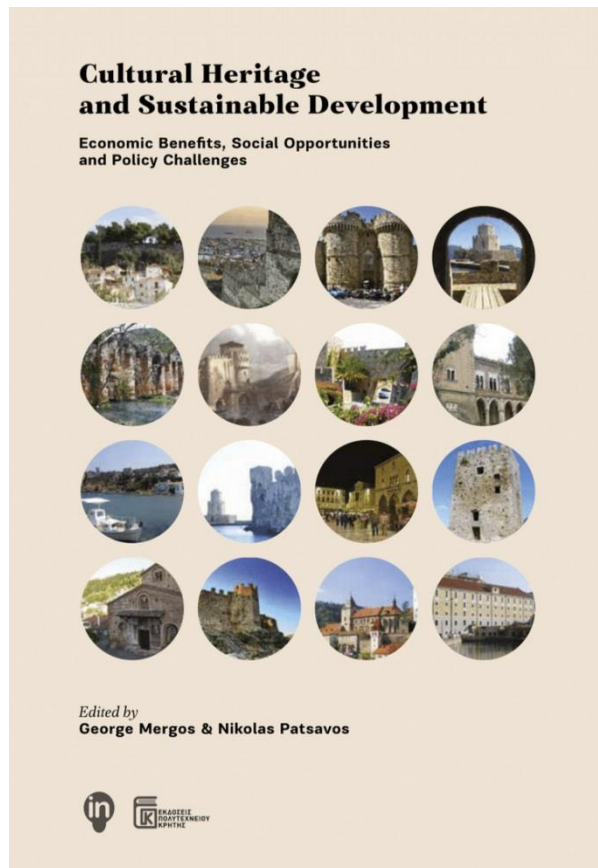
- ne gre zgolj za ugotavljanje dejstva posega v enoto kulturne dediščine, **ugotavljati je treba stvarne vplive**
- preverjanje skladnosti programa ali posega s konkretnimi določili varstva in varstvenimi režimi, ki veljajo za posamezno enoto kulturne dediščine
- presoja se začne z ovrednotenjem osnovnih ciljev plana – ugotavljanjem, ali je v njih vključeno celostno ohranjanje kulturne dediščine, ga plan sploh zazna, spodbuja

- ne gre le ugotavljanje fizičnih vplivov na posamezne enote dediščine, temveč **se upošteva vse vidike celostnega ohranjanja kulturne dediščine**, ukrepe in dejanja, ki vodijo k varstvu in skupnemu uživanju dediščinskih celot in s katerimi se zagotavljajo nadaljnji obstoj in obogatitev kulturne dediščine, njeno vzdrževanje, prenova, oživljanje in aktivna ter trajnostna (upo)raba

7. Kulturna dediščina kot dejavnik trajnostnega prostorskega razvoja

- kulturna dediščina **je dejavnik kakovosti prostora ter vir blaginje in priložnosti za razvoj**

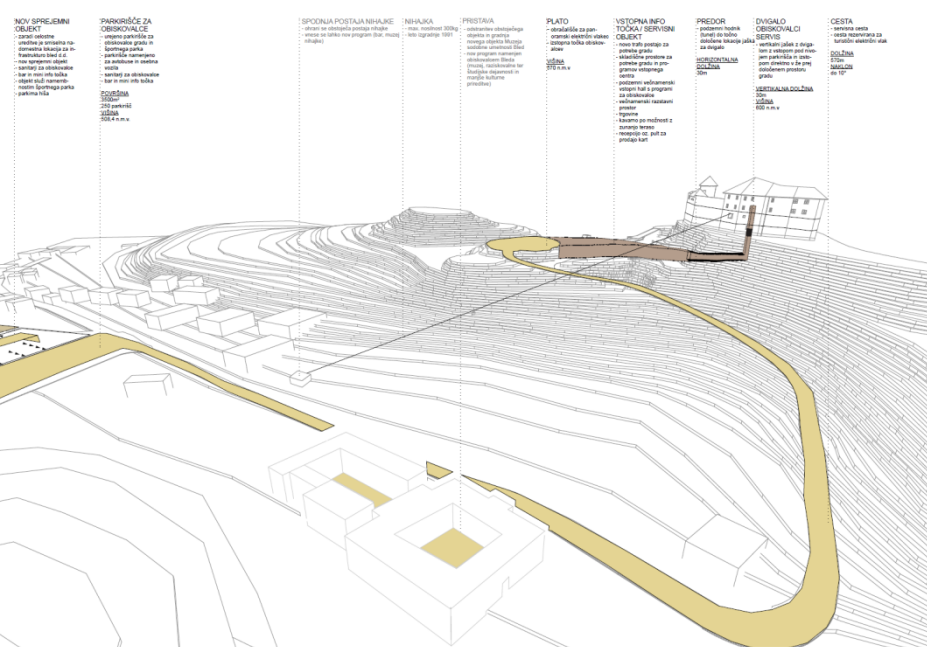
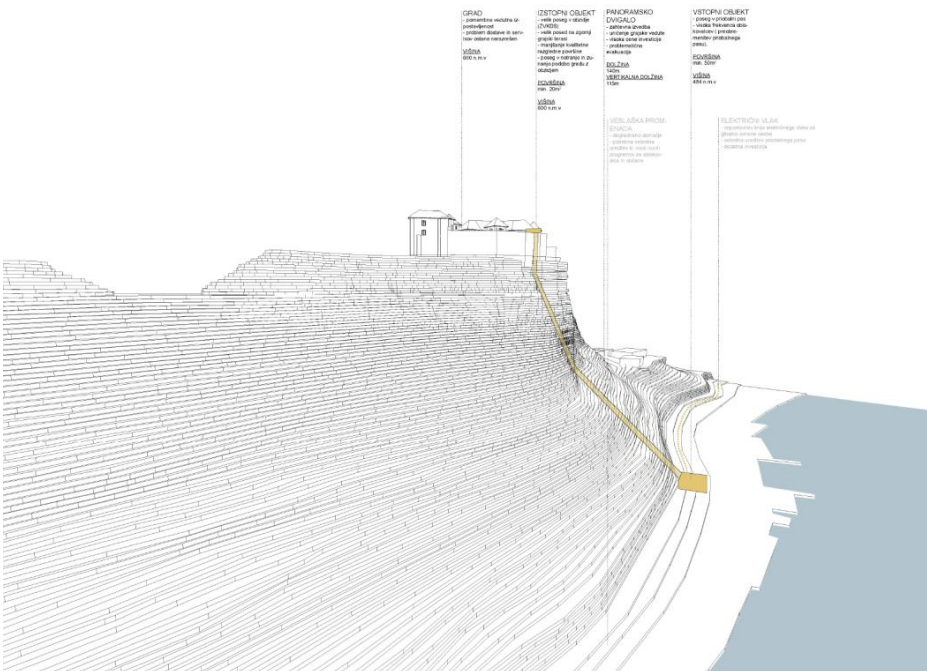

8. Zgodnje vključevanje presoje v proces priprave planov

- celostno ohranjanje kulturne dediščine in presoja vplivov nanjo se vključujeta že v zgodnje faze priprave planov, v opredeljevanje ciljev, pripravo strokovnih podlag, študij izvedljivosti, pobud, izhodišč

9. Način razmišljanja v alternativah

- celostno ohranjanje kulturne dediščine se upošteva pri oblikovanju, primerjavi in izboru alternativ
- ne bi smeli uporabiti alternative, ki negativno vpliva na kulturno dediščino, če vemo, da obstaja alternativa, ki je enako učinkovita, sprejemljiva z drugih okoljskih vidikov in je njen vpliv primerjalno manjši ali celo pozitiven
- upoštevajo se le alternative, ki dejansko in realno rešujejo obravnavan načrtovalsko-presojevalski problem

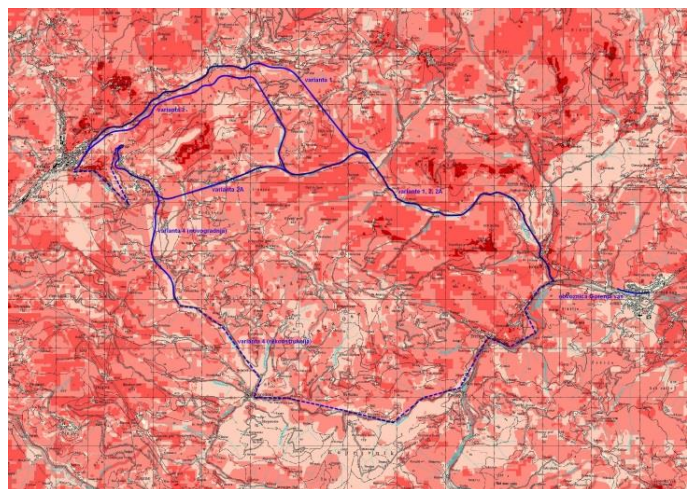
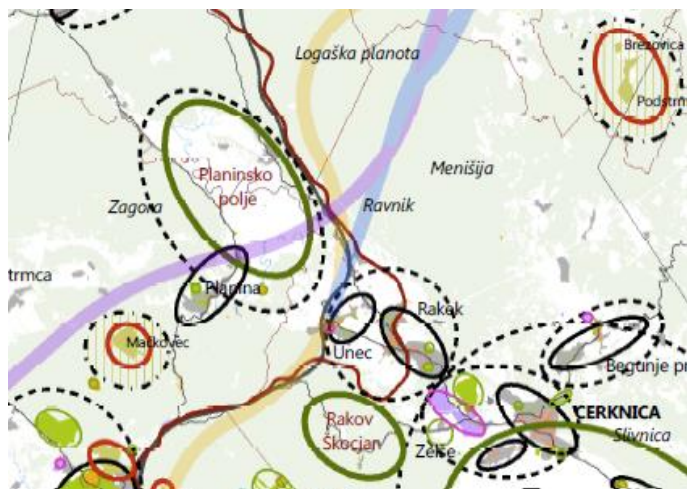
[illegible]

10. Prilagajanje strukture, vsebine in metod presoje vsakokratnemu presojevalskemu problemu

- struktura okoljskega poročila, obravnavane vsebine, okoljski cilji plana, kazalniki in metode vrednotenja vplivov plana se prilagajajo vsakokratnemu presojevalskemu problemu – namenu presoje (angl. *fit for purpose*), predvsem hierarhični ravni, vrsti in konkretni vsebini plana
- ustreznost podatkov o stanju kulturne dediščine
- racionalnost presoje, preprečuje se priprava vsebin, ki so same sebi namen, zagotavlja osredotočenost presoje na bistvena vprašanja
- dosledno se izvaja vsebinjenje (angl. *scoping*), katerega rezultat je opredelitev možnih vplivov na kulturno dediščino ter določitev okvira in načina priprave OP

11. Uporaba razumnih metod in postopkov

- čim objektivnejše metode dela in metode, ki se uporabljajo že kot optimizacijsko orodje in odkrivajo sprejemljivost posegov z vidika celostnega ohranjanja kulturne dediščine na celotnem možnem "prizadetem" območju (npr. analiza ranljivosti prostora)
- načelo "zdrave pameti"

12. Aktivno in tvorno sodelovanje

- komunikacija kot vitalni element načrtovalčevega in presojevalčevega dela, namenjena ustvarjanju skupnih ciljev, posredovanju znanja, razvoju skupnih rešitev in družbenemu učenju

13. Strokovna usposobljenost

- izbirajo se za področje celostnega ohranjanja kulturne dediščine referenčni in ustrezno strokovno usposobljeni izdelovalci planov in okoljskih poročil
- potrebno je znanje s področja družboslovja, umetnosti in zgodovine kot tudi inženirsko in prostorskonačrtovalsko znanje
- poznavanje in upoštevanje pravnih in strokovnih norm varstva in celostnega ohranjanja kulturne dediščine, vključno z mednarodnimi predpisi in dokumenti

Priprava okoljskega poročila

Podatki o planu in okoljskem poročilu

Izhodišča

- z vključevanjem informacij o vključenosti kulturne dediščine v plan in/ali vplivih plana na kulturno dediščino že v podatke o planu se povečajo tudi zavedanje, razumevanje in pomen obravnave kulturne dediščine

Priporočila

- posebna pozornost se nameni utemeljitvi potrebnosti plana in predlaganih programov, prostorskih ureditev ali posegov
- opiše se, kako je celostno ohranjanje kulturne dediščine vključeno v plan (cilje, koncepte, vsebine, rešitve)
- OP se opremi s časovnim sledenjem in zapisovanjem oblikovanja in izboljševanja plana, problematike priprave, pridobljenih izkušenj

Podatki o stanju kulturne dediščine

Izhodišča

- prikaz stanja kulturne dediščine zajema informacije in podatke o stanju dediščine, problematiki ter trendih glede njenega varstva in celostnega ohranjanja

Viri podatkov o kulturni dediščini

- Varstveni režimi dediščine (eVRD), Priročnik pravnih režimov varstva, ki jih je treba upoštevati pri pripravi planov in posegih v območja kulturne dediščine, Register nepremične kulturne dediščine (RKD)
- smernice Ministrstva za kulturo za načrtovanje
- strokovne zasnove varstva, ocene ogroženosti kulturne dediščine, konservatorski načrti za prenovo in konservatorski načrti, strategije varstva dediščine, kulturni programi občin, ...

Priporočila

- dosledna uporaba terminologija iz ZVKD-1 ter Priročnika pravnih režimov varstva
- v opis stanja se vključijo le bistveni podatki o kulturni dediščini: EŠD, ime enote, vrsta/režim varstva, podvrsta/dodatni režim varstva, akt o razglasitvi (pri spomenikih), kratek opis
- lastnosti dediščine: celovitost (videz/podoba, struktura, notranja razmerja, fizično stanje, uporaba), zgodovinski kontekst, umeščenost v prostor
- entitete, ki niso formalno varovane, pa vendar pomembne za varovanje prostora/dediščine: ustvarjene prostorske prvine zaradi materialnega, gospodarskega, kulturnega in socialnega pomena, značilna naselbinska, krajinska in arhitekturna tipologija in morfologija, kakovostna razmerja in strukture v krajini, ki predstavljajo prostorsko in časovno kontinuiteto, dejavnosti, ki pripomorejo k ohranitvi dediščinskih lastnosti

cerkev sv. Martina

Grajsko kopališče

Območje grajskega vrta

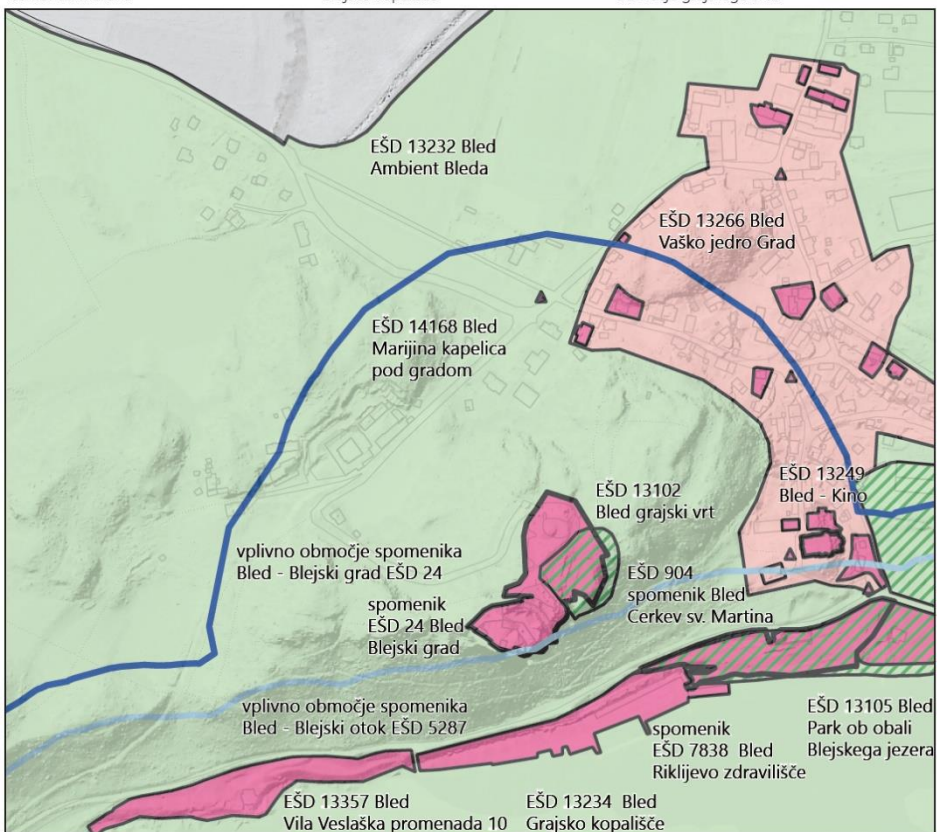
VREDNOTENJE

OCENA MATERIALNEGA STANJA

- ohranjeno
- ogroženo
- delno ali popolnoma uničeno

OGROŽENOST IN RANLJIVOST CELOTE IN POSAMEZNIH DELOV DEDIŠČINE

- naravne in druge nesreče (žled, erozija)
- družbeno dogajanje (gradnje)

Okoljski cilji plana

Izhodišča

- okoljski cilji plana morajo biti naravnani na načrtovani/presojeni plan
- "pasivni" cilji varstva kulturne dediščine, katerih namen je zagotavljati obstoj kulturne dediščine
- cilji "aktivnega", celostnega ohranjanja kulturne dediščine, ki so namenjeni izboljšanju stanja – prenovi, dolgoročni uporabi in oživljanju kulturne dediščine
- upoštevanje ciljev celostnega ohranjanja kulturne dediščine (Nacionalni program za kulturo, Arhitekturna politika, Konvencija o varstvu stavbne dediščine Evrope, Evropska konvencija o krajini, Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo, Evropska strategija kulturne dediščine za 21. stoletje)

Priporočila

- okoljski cilji plana se prilagodijo značilnostim in hierarhični ravni plana ter konkretni načrtovani/presojeni politiki, programu ali prostorski ureditvi
- okoljski cilji plana se poenotijo/uskladijo s cilji plana
- pri opredeljevanju okoljskih ciljev plana se presega pasivno varstvo obstoječih lastnosti kulturne dediščine
- cilji morajo biti jasni in dovolj natančni, ne smejo dopuščati preveč različnih razlag, biti morajo merljivi, tako da jih je mogoče kvantificirati ali izraziti v kombinaciji opisnih in številčnih meril

Vrste in primeri okoljskih ciljev

Splošen cilj:

- celostno ohranjanje kulturne dediščine

Osnovni cilj:

- upoštevanje in ohranjanje lastnosti (vrste/režima, podvrste/dodatnega režima, celovitosti, zgodovinskega konteksta, umeščenosti v prostor) enot kulturne dediščine, vključno z vplivnimi območji ter arheoloških ostalin

Cilji, naravnani na posege v dediščino:

- izogibanje enotam kulturne dediščine, vključno z vplivnimi območji
- ohranjanje celovitosti širših prostorskih, funkcionalnih in zgodovinskih celot

Na urejanje prostora naravnani cilji:

- vključevanje kulturne dediščine v razvoj občine in krepitev družbenega pomena kulturne dediščine v občini
- zmanjšanje ogroženosti enot kulturne dediščine – zagotavljanje ustreznega fizičnega stanja z rednim vzdrževanjem, povečanje obsega prenov in deleža enot kulturne dediščine v redni uporabi

Kobilje

Cilji celostnega ohranjanja kulturne dediščine:

- vključevanje celostnega ohranjanja kulturne dediščine v širše in sektorske razvojne koncepte ter cilje, programe in ukrepe razvoja posameznih dejavnosti (npr. programe razvoja podeželja, turistične razvojne programe)
- zagotavljanje pogojev (splošnih razmer) za celostno ohranjanje kulturne dediščine (npr. družbene infrastrukture, človeških virov, finančnih mehanizmov)
- povečanje števila delovnih mest (zaposlenih) na področju celostnega ohranjanja kulturne dediščine

Merila vrednotenja vplivov plana

Izhodišča

- opisi "meril vrednotenja vplivov plana" so v OP pripravljene različno - priročnik temelji na predpostavki, da je v okviru opisa meril vrednotenja vplivov plana smiselno opredeliti **kazalnike vrednotenja** in **kriterije za razvrstitev v razred vplivov**

Kazalniki vrednotenja

- ločevati je treba med **kazalniki stanja okolja**, ki omogočajo opisovanje in dolgoročno spremljanje stanja posamezne okoljske sestavine, in **kazalniki vrednotenja**, s katerimi je mogoče opisati spremembe, ki bi bile lahko posledica izvedbe presojanega plana
- priročnik uporablja izraz "kazalnik vrednotenja", dopušča pa tudi uporabo drugih sorodnih izrazov, npr. "kazalnik sprememb" ali "kazalnik vplivov" - vsekakor pa se za potrebe vrednotenja vplivov plana odsvetuje uporaba izraza "kazalec stanja okolja", saj gre za vsebinsko drugačen izraz
- praksa se je smiselno oblikovala v smeri, da kazalnike za ugotavljanje in vrednotenje vplivov smiselno uporablja - poimenovani so sicer precej raznoliko, kot "kazalci", "okoljski kazalci", "kazalci vrednotenja", "kazalci stanja okolja", "merila vrednotenja"

Priporočila

- praviloma se opredeli **niz za konkreten plan pomembnih kazalnikov vrednotenja**, lahko tudi zelo specifičnih
- kazalniki vrednotenja sledijo okoljskemu cilju ter temeljijo na dostopnih in v presoji ugotovljivih informacijah
- kvalitativni in kvantitativni kazalniki
- splošen, povsod uporaben kazalnik vrednotenja, ki izhaja iz osnovnega cilja "celostno ohranjanje kulturne dediščine":
Stopnja celostnega ohranjanja kulturne dediščine
- osnovni kazalnik, naravnan na presoje posegov v enote dediščine, vezan na cilj "upoštevanje in ohranjanje lastnosti enot kulturne dediščine, vključno z vplivnimi območji, ter arheoloških ostalin":
Obseg in značilnosti posegov v enote kulturne dediščine, vključno z vplivnimi območji, ter arheološke ostaline

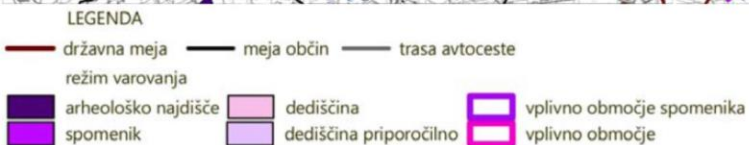
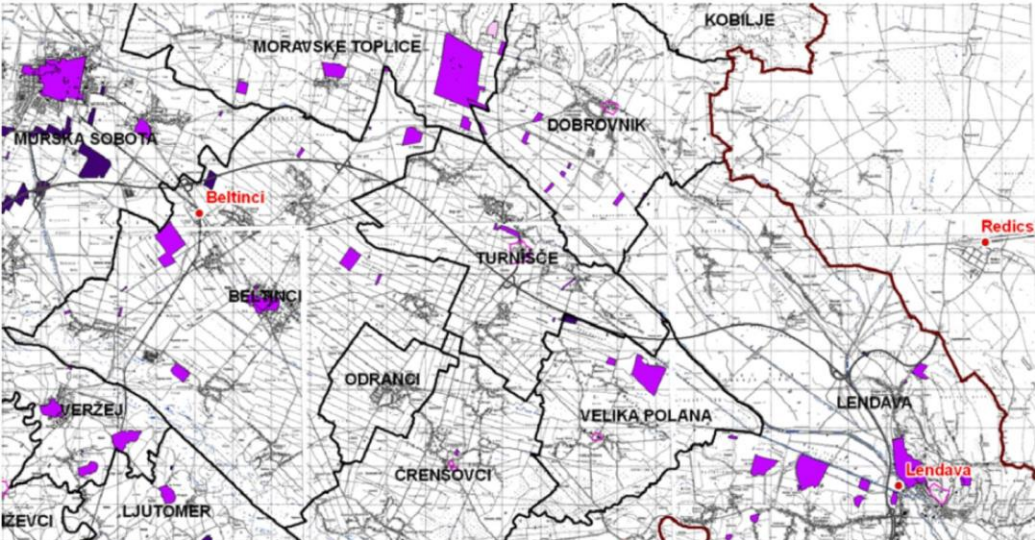
Metode ugotavljanja in vrednotenja vrednotenja vplivov plana

Izhodišča

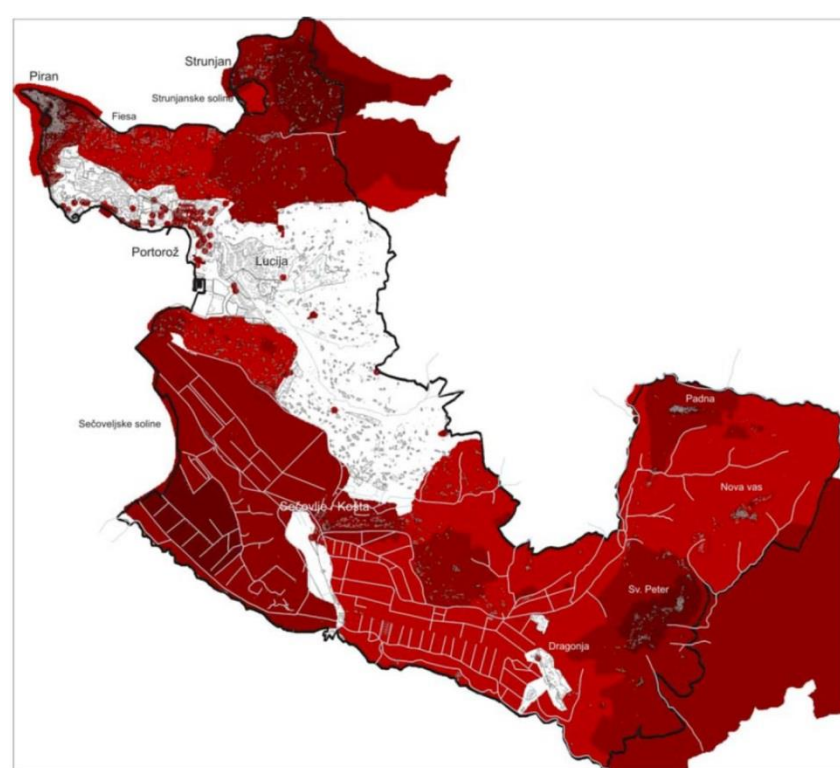
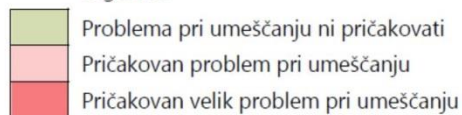
- uporaba problemu prilagojenih metod vrednotenja: izvedenske ocene, delavnice, modeliranja, analize ranljivosti
- uporaba jasnih, referenčnih opredelitev različnih vrst vpliva
- obravnava alternativ kot temeljna metodološka predpostavka

Priporočila

- **izvedenske ocene kot** prednosten, najpogostejši in pragmatičen način presoje vplivov na kulturno dediščino
- povečanje objektivnosti presoje z **delavniškim pristopom**
- **modeliranje** osredotočeno predvsem na grafično simulacijo vpliva (pričakovane podobe) kulturne dediščine v primeru spremembe, ki jo prinaša plan

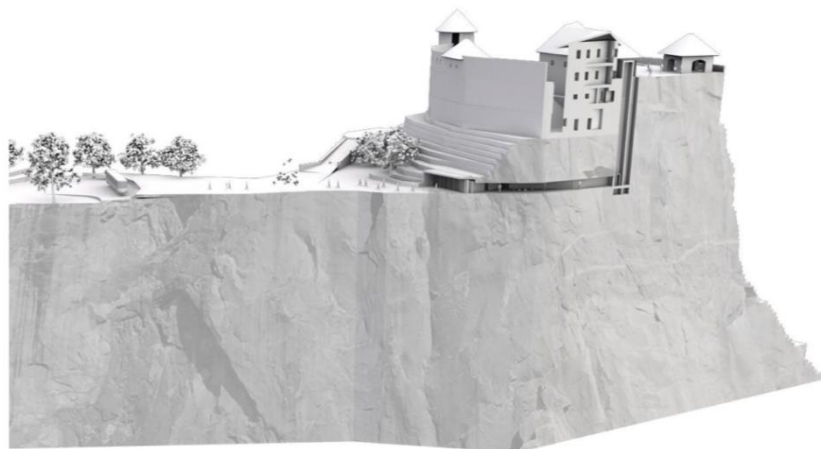

Legenda:

Slika 18: Ranljivost območij kulturne dediščine zaradi širitve poselitve

a	a1	Potek preko območja Mlajtinci – eneolitska naselbina (EŠD 6758). Potek po skrajnem severnem robu območja Ivanci – arheološko najdišče (EŠD 6755) in skrajnem južnem robu območja Ivanci – Gomilno grobišče Čistine (EŠD 16799).	Potek severno od območja Rakičan – rimskodobno gomilno grobišče (EŠD 6763)
	a2	Potek severno od območja Gančani – rimska gomila Logarica (EŠD 1251) in južno od območja Filovci - eneolitska naselbina (EŠD 6752).	
	a3	Potek po skrajnem severnem delu območja Filovci - eneolitska naselbina (EŠD 6752),	Potek po južnem robu območja Ivanci – Gomilno grobišče Čistine (EŠD 16799).
	a4	Potek južno od območij: - Gančani – Gomilno grobišče Bogojinski gozd (EŠD 1242), - Filovci – vas (EŠD 132), - Dobrovnik – eneolitska naselbina (EŠD 8347) in severno od območij: - Filovci - eneolitska naselbina (EŠD 6752), - Strehovci – gomilno grobišče Plugi (EŠD 8349) Potek preko območja Dobrovnik - rimskodobno gomilno grobišče Vonju (EŠD 1132).	Delen poseg v severni rob območja Ivanci – arheološko najdišče (EŠD 6755).

Priporočila v zvezi z ugotavljanjem različnih vrst vplivov

- Neposredni vpliv** Vpliv fizičnega posega, ki je bodisi negativen (prečenja enot dediščine z infrastrukturnimi objekti) ali pozitiven (kadar plan vključuje prenovo dediščine):
- vplivi, pri katerih sicer ni fizičnega posega v enoto dediščine, nastane pa vpliv na varovane vrednote v enoti (poseg v značilni veduti na enoto, zmanjšanje celovitosti zaokroženega prostorskega območja enote)

Sv. Lenart, Ravno pri Krškem

Daljinski vpliv

Vpliv, ki se zgodi oddaljeno od posega, ki je predmet plana:

- strokovna literatura daljinske vplive običajno obravnava kot obliko **posrednega** (sekundarnega) **vpliva**, ki nastane zaradi primarnega vpliva posega - tak vpliv je npr. sprememba vodnih/rastiščnih razmer kot posledica vodnogospodarskih ureditev in je lahko pomemben v enotah dediščine, katere varovana značilnost je drevnina
- vplivi na zgodovinska mestna jedra (njihova praznjenja) zaradi gradnje trgovskih in storitvenih centrov na obrobju mesta

Celje

Kumulativni vpliv

1) Vpliv, ki je posledica postopnih sprememb, ki jih obravnavani plan povzroča skupaj z drugimi preteklimi, sedanjimi ali razumno predvidljivimi dejanji (Cooper, 2004; Guidelines for the Assessment of Indirect and Cumulative Impacts, 1999) - "tudi po malem se nekaj nabere":

- postopno povečevanje obsega objektov v območju kulturne krajine ali vplivnem območju enote kulturne dediščine, s čimer se postopoma spremenijo lastnosti enote, lahko vse do mere, ko enota izgubi dediščinski značaj

Doblička gora

Kumulativni vpliv

2) Kombinacija vplivov več predlaganih posegov in/ali planov na (širšem) obravnavanem območju (Sadler in Verheem, 1996; Thérivel in Partidario, 1996; Guidance for Planning Authorities, 2003):

- z več plani predvideni različni infrastrukturni objekti
- več posamičnih posegov v različne dele obširnejše enote kulturne dediščine, predvidenih z več prostorskimi akti
- posamezni vplivi obravnavanega plana, npr. fizičnega posega, hrupa, prahu in vidnega vpliva na kakovost bivanja ali doživljajske značilnosti v enoti kulturne dediščine

Moste - Breg

Sinergijski vpliv

Vplivi več predlaganih posegov in/ali planov, ki presegajo vsoto njihovih posameznih vplivov (Guidance for Planning Authorities, 2003, Therivel, 2010):

- posamezni posegi (novogradnja stavbe, infrastrukturnih objektov) v območju naselbinske dediščine sami po sebi vplivajo na enoto kulturne dediščine v majhnem/razumnem obsegu, veliko število takšnih posegov pa lahko skupaj, s fragmentacijo tradicionalnega urbanega tkiva, presega seštevke posameznih vplivov in ogrozi enovitost takšnega območja

Ugotavljanje vplivov plana in njihova presoja

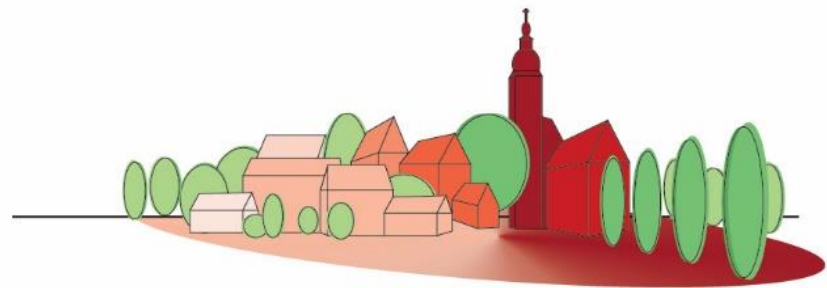
Izhodišča

- prepoznava vseh vplivov, ki lahko kakor koli vplivajo na celostno ohranjanje kulturne dediščine v najširšem smislu in posamezne enote kulturne dediščine, ter oceno velikosti in pomena teh vplivov, ki je podlaga za sodbo o njihovi sprejemljivosti
- mnenje o sprejemljivosti vplivov plana ni jedro presoje - ta mora biti usmerjena v optimizacijo planov:
 - zagotavljanje informacij, ki prispevajo k sprejemanju odločitev
 - trezno opredeljevanje/ocenjevanje pravih potreb
 - točno napovedovanje vplivov na kulturno dediščino
 - tvorno iskanje in izbiranje celovitih in hkrati varstveno najboljših možnih rešitev
 - podajanje omilitvenih (izboljševalnih) ukrepov

Postopek ugotavljanja vplivov in njihove presoje v primeru presoje prostorske ureditve ali posegov v prostor

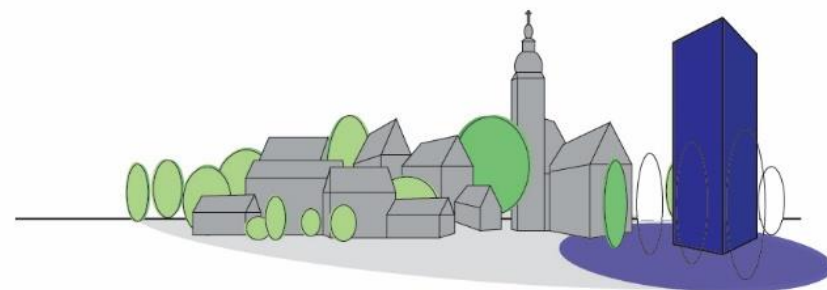
1) Lastnosti enot kulturne dediščine in določbe varstvenih režimov

- katere prvine se varuje
- kaj je pomembno
- širše območje vpliva posega

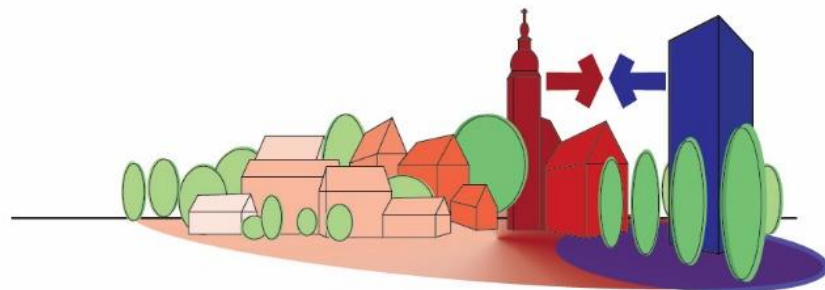
2) Poznavanje značilnosti prostorske ureditve

- velikost, oblika, tehnologija gradnje, ...

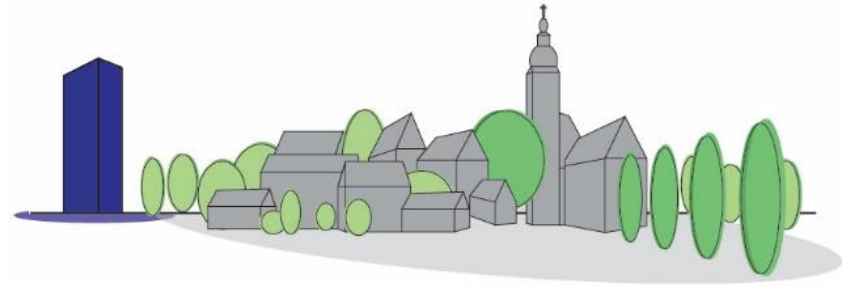

3) Vsakokratna analiza poseganja z vidika celostnega ohranjanja dediščine - ugotavljanje skladnosti vplivov z izhodišči/ zahtevami varstva (varstvenimi režimi)

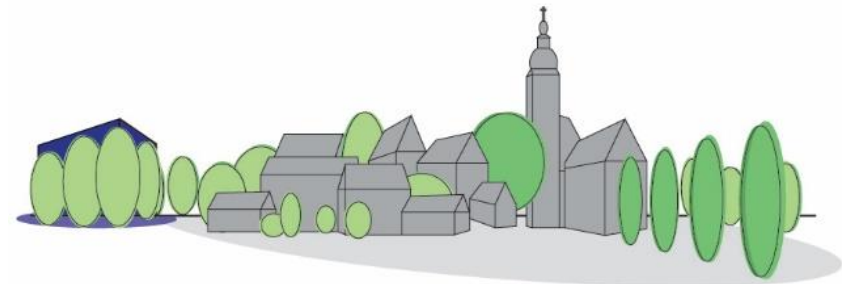
- obseg spremembe - katere, kako in koliko se bodo spremenile posamezne lastnosti dediščine
- sprememba kakovosti - kakšna bo stopnja razvrednotenja ali izboljšanja enote, njene celovitosti, zgodovinskega konteksta in umeščenosti v prostor

4) Prostorske lokacijske
izboljšave, spremembe mesta
posega ali izoblikovanje
prostorskih alternativ

5) Tehnološke izboljšave,
spremembe tehnologije ali
izoblikovanje tehnoloških
alternativ in/ali prostorsko
ureditvene (oblikovalske,
vsebinske) izboljšave

Priporočila

- vsako poseganje plana v enoto kulturne dediščine še ne pomeni tudi negativnega ali celo nesprejemljivega vpliva
- preverja se, ali je poseg v skladu z izhodišči/zahtevami varstva – varstvenimi režimi in drugimi določili, ki veljajo za posamezno enoto kulturne dediščine - ocena skladnosti z varstvenim režimom naj bo razumna, kritična
- ustrezna pozornost se nameni priložnostim
- opredeljevanje velikostnega razreda vpliva mora biti enopomensko, torej mora izkazati velikost vpliva, zato ga nikakor ne gre mešati s tem, kdaj in kje so bili opredeljeni omilitveni ukrepi - **ocena "C" se opredeli, kadar so opredeljeni omilitveni ukrepi, katerih upoštevanje v okviru priprave plana ali njegove izvedbe je ključno za zmanjšanje vplivov in opredelitev sprejemljivosti plana na kulturno dediščino, ne glede na to, ali so že del presojanega plana ali so predlagani v okviru OP**

Priporočila

- ugotavljanje vplivov plana in njihova presoja kot ciklično ponavljajoč se proces
- v primeru bistvenega vpliva ali neizogibnega uničenja/odstranitve dediščine, ko kljub usklajevanju ni mogoče oblikovati drugačne rešitve in ko ni na voljo omilitvenih ukrepov, se vpliv plana v fazi, v kateri je bil presojan, oceni z oceno "D" ali "E":
 - pred sprejetjem prostorskega akta se izvede postopek prevlade javne koristi po predpisih s področja urejanja prostora (19. člen ZUreP-2)
 - plan se oceni z oceno "C", pri čemer se kot omilitveni ukrep štejejo ukrepi, s katerimi se izravna škoda glede javne koristi
 - glede rešitev se posvetuje/uskladi z Ministrstvom za kulturo

Omilitveni ukrepi

- **izboljšave plana** – preprečitev, odprava vpliva
- **stvarni omilitveni ukrepi** – omilitev vpliva
- prostorsko lokacijske izboljšave (npr. sprememba prostorskega položaja posega, umik iz zavarovanega območja, povečanje oddaljenosti od enote dediščine)
- tehnološke prilagoditve, izboljšave (npr. sprememba tehnologije gradnje, poglobitev infrastrukturnega objekta, zmanjšanje zmogljivosti)
- prostorsko ureditvene (oblikovalsko, vsebinsko) izboljšave (npr. sprememba arhitekturne zasnove, oblikovanje reliefa, zasaditev)

Načela za določitev omilitvenih ukrepov

- preprečevanje/izogibanje vplivom
– umik iz plana, sprememba mesta posega
- zmanjševanje/omilitev vplivov
- sanacija
- prestavitve/odstranitve
- nadomestitev/izravnav
- predstavitev
- zagotavljanje razmer za celostno ohranjanje kulturne dediščine
- preveritve, raziskave ali nadzor v podrobnejših fazah načrtovanja
- obveza priprave različnih aktov

